Raadsvoorstel

Zaaknummer: 1821440
Steller: J. van der Putten
E-mail: j.vd.putten@hoorn.nl

Team: PM
Teammanager: H. de Bruijn
Portefeuillehouder: S. Bashara

Onderwerp
Overdracht wegen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Agendering
Ter besluitvorming

Bijlagen

1	Businesscase 7.1
2	Businesscase Light
3	Businesscase Fin
4	
5	

De raad besluit

1. de "Businesscase 7.1" vast te stellen waardoor op 1 januari 2022 de overdracht van de wegen van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier aan de gemeente kan plaatsvinden conform scenario 1: de gemeenten beheren de wegen zelf, maar steunen elkaar financieel, optie 3: geen kostenverhoging voor Koggenland, Opmeer, Medemblik, Drechterland, voordeel zoveel mogelijk bij Hoorn, Enkhuizen, Stede Broec, variant 2: de financiële steun wordt gegeven voor een periode van 12 jaar;
2. de lasten van de overdracht en het beheer van deze wegen van € 1.382.581,- te verwerken in de begroting 2022;
3. een exploitatiebudget beschikbaar te stellen van € 17.500,- voor de implementatiekosten;
4. de lasten die samenhangen met de beslispunten 2 en 3 te dekken uit:
   a. de vrijvallende begrotingspost Uitkering Wet Herverdeling Wegenbeheer van € 97.348,-;
   b. de verhoging van de gemeentelijke belastingen met ingang van 2022 van € 2.405.628,-;
5. de opbrengst van de gemeentelijke belastingen met ingang van 2022 met € 2.405.628,- te verhogen.

Samenvatting

De zeven Westfriese gemeenten en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier hebben gezamenlijk een businesscase opgesteld voor de overdracht van de wegen van het hoogheemraadschap naar de zeven gemeenten. Aan de zeven gemeenteraden en het college van hoofdingelanden van het hoogheemraadschap wordt afzonderlijk het gezamenlijke voorstel voorgelegd voor besluitvorming.

Met de overdracht gaan het eigendom, beheer en onderhoud van de wegen over van het hoogheemraadschap naar de gemeente. Dit is inclusief bruggen, duikers, bomen, verkeersborden, verlichting, wegsloten en de bijbehorende bermen, beschoeiing en bosschages. Voor de gemeente ontstaat een overzichtelijke beheersituatie. Het beheer van alle wegen binnen de gemeentegrens komt onder regie van de gemeente. Hierdoor is een betere afstemming en coördinatie mogelijk. De gemeente krijgt meer grip op de verkeersveiligheid en meer armslag bij bijvoorbeeld gewenste aanpassingen van wegen of kruisingen. Daarnaast komt er voor de inwoners één loket voor de wegen binnen de gemeente.

In het voorstel ondersteunen de zeven gemeenten elkaar financieel, maar gaan zij wel afzonderlijk hun eigen wegen beheren. Om de lasten voor de inwoners en bedrijven van Westfriesland niet te laten stijgen, is die financiële solidariteit tussen de zeven gemeenten cruciaal. Op dit moment betalen de inwoners een wegenheffing aan het hoogheemraadschap. De heffing vervalt bij de overdracht. Hiervoor in de plaats neemt de gemeentelijke belasting toe, maar voor een gemiddeld huishouden in de regio niet meer dan de wegenheffing nu is.

Het voorstel is om de wegen in de gemeente Hoorn met ingang van 1 januari 2022 over te dragen.

1. Inleiding: reden van het voorstel

Aanleiding
Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) wil alle wegen in haar beheerdomein overdragen naar de gemeenten. Dit komt voort uit de in 1993 ingestelde Wet Herverdeling Wegen. Volgens deze wet is de gemeente de beheerder van het onderliggend wegennet, niet zijnde rijks- en provinciale wegen.

De zeven Westfriese gemeenten hebben gezamenlijk de overdracht van de wegen onderzocht en zijn tot de conclusie gekomen dat dit mogelijk is. Aan de hand van een businesscase wordt aan de gemeenteraad voorgelegd de circa zeven kilometer wegen in Hoorn met ingang van 1 januari 2022 over te nemen.

Belang
Als de gemeenteraad dit voorstel niet of onder andere randvoorwaarden wil overnemen, dan zal opnieuw met het hoogheemraadschap moeten worden gesproken. Voor Hoorn zal dit waarschijnlijk financieel gunstiger uitvallen, maar minder gunstig zijn voor de netto-ontvangers (Koggenland, Opmeer, Medemblik, Drechterland). Hiermee wordt de solidariteit ondermijnd en heeft dit gevolgen voor de overige Westfriese inwoners. Het overdragen van de wegen zal dan naar verwachting niet per 1 januari 2022 plaats kunnen vinden, wat gevolgen heeft voor de begroting 2022. Daarin is namelijk gerekend met de geprognosticeerde inkomsten van de overdracht.

Centrale vraag
Onder welke voorwaarden leidt de overdracht van wegen tot een eenduidige beheersituatie van wegen, waarbij de lasten voor de inwoners en bedrijven bij de zeven Westfriese gemeenten niet stijgen?

2. Beoogd maatschappelijk resultaat
Het beoogde effect is een heldere beheersituatie van de wegen tegen lagere maatschappelijke kosten. Door met een gezamenlijk voorstel te komen en elkaar financieel te steunen wordt de solidariteit tussen de zeven Westfriese gemeenten bekrachtigd, verwijzend naar het doel van het Pact van Westfriesland.

3. Bijdrage aan de duurzaamheidsambitie
Dit voorstel heeft geen relatie met de ambitie om in 2040 als stad klimaatneutraal te zijn.

4. Kaders
Wet herverdeling wegen
De Wet Herverdeling Wegenbeheer (WHW) van 29 oktober 1992 regelt vanaf 1 januari 1993 de herverdeling van het wegenbeheer tussen het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen. Met de WHW moet een einde komen aan het versnipperde beheer van wegen. Volgens de wet is er nog sprake van drie beheerders: het Rijk voor de rijkswegen, de provincie voor de provinciale wegen en de gemeente voor het onderliggend wegennet. Behalve in het westen van het land, waar waterschappen van oudsher wegen beheerden. De wet verplicht niet de wegen over te nemen. Het hoogheemraadschap heeft als doelstelling met ingang van 2025 alle wegen over te dragen, zodat het waterschap zich volledig

kan richten op de kerntaak, het waterbeheer. In Alkmaar, Hollands Kroon, Schagen en Oostzaan zijn de wegen al overgedragen.

Wegenwet en Gemeentewet
De overdracht van de wegen kan op grond van artikel 26 lid 1 van de Wegenwet en op grond van artikel 160 lid 1 onder d van de Gemeentewet met een overeenkomst worden geregeld. De overeenkomst wordt door het college van burgemeester en wethouders vastgesteld. Deze overeenkomst moet vervolgens worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten (artikel 18a Wegenwet).

Raadsbesluiten
In het raadsbesluit 'Oplossen knelpunt Turborotonde' van 8 december 2020 is opgenomen dat voor het sturen van het verkeer de voorkeur heeft het gedeelte van de Provincialeweg over te dragen naar Hoorn. De kosten van het omvormen van de rotonde, nu nog in eigendom van het hoogheemraadschap, zijn vanuit die gedachte opgenomen in de businesscase van de wegenoverdracht.

Voor een grenscorrectie wordt separaat een raadsvoorstel voorgelegd. Met dit voorstel wordt het wegvak van de Provincialeweg ter hoogte van de A7, de huidige rotondes aan weerszijde van de A7, binnen de gemeentegrens getrokken. Hiermee komen eigendom, beheer en gemeentegrens met elkaar overeen.

Collegebesluiten onderzoeken overdracht
Het verzoek van het hoogheemraadschap de wegen over te dragen aan de gemeenten is opgepakt door de colleges van de zeven Westfriese gemeenten. Op 10 juli 2017 is een intentieovereenkomst gesloten tussen het hoogheemraadschap en de zeven Westfriese gemeenten om de overdracht van de wegen onder bepaalde voorwaarden samen te onderzoeken. De belangrijkste voorwaarde is een financiële: "De totale gemeentelijke lasten in elk van de Westfriese gemeenten mogen als gevolg van de overdracht van wegen vanuit het hoogheemraadschap niet hoger worden dan de huidige gemeentelijke belastingen, vermeerderd met de huidige wegenheffing uit de waterschapslasten. Uitgezonderd is de trendmatige verhoging." Dit is uitgewerkt in een businesscase, die eind 2020 aan de zeven colleges is voorgelegd. Op basis van de businesscase hebben de colleges van de Westfriese gemeenten, het college van Hoorn op 3 november 2020, besloten in principe bereid te zijn de wegen over te nemen volgens scenario 1: de gemeenten beheren de wegen zelf, maar steunen elkaar financieel, optie 3: geen kostenverhoging voor Koggenland, Opmeer, Medemblik, Drechterland, voordeel zoveel mogelijk bij Hoorn, Enkhuizen, Stede Broec, variant 2: de financiële steun wordt gegeven voor een periode van 12 jaar. Hierbij is een evaluatiemoment afgesproken op acht jaar. Vervolgens zijn de laatste punten met het hoogheemraadschap besproken en is een en ander verwerkt in de businesscase 7.1, die als bijlage bij dit voorstel is gevoegd. Van de businesscase 7.1 is een samenvatting op hoofdlijnen opgesteld, de light-versie. Vanuit de businesscase 7.1 is specifiek voor Hoorn ook een financieel overzicht van de kosten en baten opgesteld.

Pact van Westfriesland
De zeven gemeenteraden hebben in 2013 het Pact van Westfriesland opgesteld. Het pact heeft een enorme stimulans in de regio opgeleverd om de saamhorigheid en verwantschap te ontwikkelen. De overdracht van wegen maakt geen expliciet onderdeel uit van het Uitvoeringsprogramma Pact 7.1, maar door met een gezamenlijk voorstel te komen en elkaar financieel te steunen wordt het doel van het pact onderschreven.

5. Argumenten

De gemeenten beheren de wegen zelf
De overdracht heeft voor de Westfriese gemeenten een aantal duidelijke voordelen:
1. de kosten van het wegenonderhoud dalen door de overname;
2. de gemeenten krijgen meer grip op de verkeersveiligheid en krijgen meer armslag bij de Ruimtelijke Ordening;
3. voor de burgers komt er één loket voor het wegenonderhoud;

4. de wegbeheerders kunnen het beheer van de wegen beter op elkaar afstemmen en coördineren;
5. de samenwerking van de Westfriese gemeenten wordt verstevigd (Pact van Westfriesland).

De gemeenten steunen elkaar financieel
De colleges van de Westfriese gemeenten stellen voor elkaar de eerste jaren te steunen, zodat de belastingverhoging bij de netto-ontvangende gemeenten langzaam doorgevoerd kan worden. Hoorn, Enkhuizen en Stede Broec zijn in de regio de netto-betalende gemeenten. In het voorstel betalen deze gemeenten een gewenningsbijdrage aan de netto-ontvangende gemeenten, zodat zij ook de wegen kunnen overnemen zonder financieel nadeel voor de inwoners, in ieder geval de eerste jaren. Op basis van voorliggende businesscase betekent dit voor Hoorn een bijdrage aan de netto-ontvangende gemeenten van circa € 1,133 miljoen per jaar voor een periode van 12 jaar. Voorgesteld wordt deze kosten in één keer uit te keren op het moment van uittreden van de ontvangende gemeente.

Het scenario dat voor de ene gemeente het voordeligst is, is voor de andere gemeente het duurst. Het voorliggende samenwerkingsscenario is niet voor iedere gemeente het financieel voordeligste scenario, maar het verschil op heffingsniveau is marginaal en daarmee acceptabel.

Gemeente Hoorn draagt flink bij aan de verschillende samenwerkingsverbanden in de regio. Bij de voorgestelde evaluatie na acht jaar wordt dan gekeken naar het evenwicht in alle samenwerkingsverbanden. De termijn van twaalf jaar financiële steun is overeengekomen, om met name de gemeente Medemblik mee te krijgen.

Regio Westfriesland is netto-betaler
Omdat het hoogheemraadschap de kosten voor het beheer van de wegen over een groot gebied spreidt, namelijk alle gemeenten in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, is er sprake van netto-betalers (gemeenten waar meer geld wordt opgehaald dan nodig voor het onderhoud van de wegen binnen de gemeentegrenzen van die gemeente) en netto-ontvangers (gemeenten waar minder geld wordt opgehaald dan nodig is om de wegen te onderhouden binnen de gemeentegrenzen van die gemeente). Westfriesland is als regio een netto-betaler. Om dit voor met name de nog niet uitgetreden netto-ontvangende gemeenten te compenseren verlangt het hoogheemraadschap een afkoopsom. Uitgaande van de verdeling op inwonertal betekent dit voor Hoorn een afkoopsom van circa € 0,838 miljoen.

Aan de implementatie van de overdracht in de beheerorganisatie zijn kosten verbonden
De kosten bestaan uit notariële en kadastrale kosten, waarvan nog niet bekend is wanneer die gemaakt worden. Voor Hoorn betekent de overdacht dat er geen extra personeel hoeft te worden aangenomen. In de raming zijn kosten opgenomen voor de implementatie. Deze kosten kunnen als verkrijgingskosten worden gekapitaliseerd. De dekking van de kosten van dit krediet zijn opgenomen in de businesscase.

De gemeenteraden besluiten over de financiële gevolgen
De wegenoverdracht heeft voor de gemeenten consequenties voor het beleid van de gemeente, voor de inwoners, voor de organisatie van de gemeente en vooral ook voor de begroting. Hierom dient de gemeenteraad in te stemmen met de wegenoverdracht.

De overname moet door zeven gemeenteraden en het hoogheemraadschap akkoord bevonden worden.
Er is een risico dat een of meerdere van de gemeenteraden niet of onder andere randvoorwaarden de wegen wil overnemen. Met name op het punt van de onderlinge financiële solidariteit zijn tussen de gemeenten tegengestelde belangen. Als dit samenwerkingsvoorstel niet door alle gemeenteraden geaccepteerd wordt, zal per gemeente apart met het hoogheemraadschap onderhandeld moeten worden. Naar verwachting zal de uitkomst van dit overleg minder gunstig zijn voor de netto-ontvangers (Koggenland, Opmeer, Medemblik, Drechterland), omdat het hoogheemraadschap een afbouwende steunregeling biedt. Daarbij wordt de tijdsdruk zo groot dat overdracht van de wegen in Hoorn mogelijk niet voor 1 januari 2022 plaats kan vinden.

Met de wegen krijgt de gemeente ook een risico
Aan de overname van de wegen kleven een aantal risico's. De risico's zijn beschreven in hoofdstuk 12 van de businesscase en gebudgetteerd. In Hoorn is uitgebreid onderzoek gedaan naar de staat van de over te nemen wegvakken. Hieruit is geconcludeerd dat er geen / nauwelijks risico's aan zijn verbonden. In de risicoparagraaf van de gemeentebegroting staan de risico's van de kapitaalgoederen beschreven. Deze paragraaf moet herzien worden op basis van de toename van het areaal: bruggen, duikers, bomen, verkeersborden, verlichting, wegsloten en de bijbehorende bermen, beschoeiing en bosschages. Voor de Westerdijk geldt dat de gemeente uitsluitend het beheer van de weg en bijbehorende onderdelen over neemt. Het dijklichaam is een primaire waterkering en blijft in eigendom en beheer van het hoogheemraadschap.

6. Maatschappelijk draagvlak
Na de overdracht van de wegen is de gemeente aanspreekpunt voor de verkeersveiligheid en inrichting van de wegen. Dit zou mogelijk om participatie vragen.

7. Financiële consequenties
Aan het beheer van wegen zijn kosten verbonden. De kosten voor het beheer van de wegen, de kapitaallasten voor boekwaarde, afkoop en eenmalige kosten en de gewenningsbijdrage zijn in de businesscase geraamd op € 1.382.581,- (prijspeil 2021) per jaar en moeten worden opgenomen in de gemeentebegroting.

Dekking voor deze kosten wordt op de volgende manier gevonden. Een deel, namelijk € 97.348,- (raming prijspeil 2022) staat al in de begroting. Dit is de doorbetaling van de uitkering Wet Herverdeling Wegenbeheer, welke op dit moment plaatsvindt aan HHNK, maar die na overdracht niet meer hoeft te worden doorbetaald. Het tweede deel is de heffingsruimte. Op dit moment betalen de inwoners en bedrijven in Hoorn een wegenheffing aan HHNK van in totaal € 2.405.628,-. De wegenheffing van HHNK vervalt bij de overdracht, waardoor er heffingsruimte ontstaat om de gemeentebelasting te verhogen zonder dat daarmee een lastenverzwaring voor de inwoners ontstaat. De heffingsruimte wordt ingevuld door verhoging van de gemeentelijke belastingen. Hoe de verhoging exact moet worden ingevoerd, is op dit moment nog niet uitgewerkt.

8. Communicatie
De overdracht van de wegen heeft twee consequenties die gecommuniceerd moeten worden:
1. De gemeente is na overdracht het aanspreekpunt voor beheer en onderhoud van de overgedragen wegen.
2. Er vindt een verschuiving van de heffing plaats. De aanslag van het hoogheemraadschap wordt lager, de wegenheffing in de waterschapsbelasting komt te vervallen. De aanslag van de gemeente, de gemeentelijke belastingen wordt hoger.

Aan de hand van een nog op te stellen communicatieplan worden de inwoners en bedrijven vanuit het hoogheemraadschap en gemeente geïnformeerd over de wijzigingen.

9. Realisatie
Na besluitvorming van alle raden en hoogheemraadschap moeten de wegen via notaris en kadaster worden overgedragen. Het beheer van de wegen in Hoorn wordt per 1 januari 2022 overgenomen.

De beheergegevens van de wegen moeten worden overgezet van de beheersystemen van HHNK naar de gemeente. Indien van toepassing moeten onderhoudscontracten worden overgenomen van HHNK of worden afgesloten.

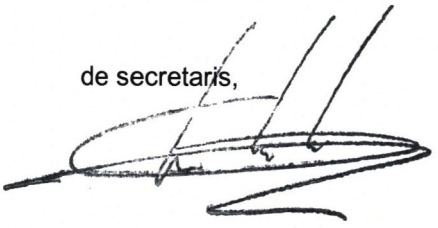
De overdracht heeft voor de gemeente minimale gevolgen voor de personeelsformatie, theoretisch is 0,37 fte extra benodigd. De verwachting is dat binnen de huidige personeelsformatie de uitbreiding van het areaal kan worden beheerd.

GEMEENTE HOORN

Hoorn, 20 april 2021

het college van burgemeester en wethouders van Hoorn,

de secretaris,

de burgemeester,